

Clectio. V.

Ropter quod non deficiamus. Sed licet is qui foris est noster homo corumpatur tamē is qui intus est renouatur de die in diem. Id enim quod in presentibus est momentaneum et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis que videntur: sed que non videntur. Que enim videntur temporalia sunt: que autem non videntur eterna sunt.

Proposita patientia quam apostoli habebant in tribulationibus et primo quod expectabant manifestato: hic dominus agit de patientie causa et patientie modo seu ratione. Et circa tria facit. Primo enim insinuat sanctorum patientiam. Secundo patientie causam ibi. (Non contemplantibus nobis etc.) Tertio patientie remunerationem ibi. (Id enim etc.) Circa primum intendit ostendere quod sanctorum patientia est inuincibilis. Et hoc est quod dicit. (Propter quod) scilicet quod sumus scientes quod qui suscitauit iesum a mortuis suscitabit nos et constituet nobiscum: id non deficiamus. scilicet in tribulationibus. id est non deducimur ad hoc quod non possimus propter christum amplius ferre et sustinere. Nam deficere id est quod ferre non posse. Ieremias. Defeci ferre non sustinui. Causa autem que non deficiamus est quod licet quantum ad aliquid deficiamus. scilicet quantum ad exteriorē hominem: tamen quantum ad aliquid semper renouamur. scilicet quantum ad interiorē hominem. Et hoc est quod dicit. (Sed licet is qui foris est etc.)

Ubi sciendum est quod occasio istorum verborum hereticus tertullianus nomine dixit quod anima rationalis que est in homine corpore habet figuram et membra corporea: sicut et corpus habet et hoc dicitur homo interior: corpus vero eius sensibus suis dicitur homo exterior. Quod quidem falsum est. Unde ad intellectum huius verbi sciendum est quod etiam secundum philosophum in ethica et secundum consuetudinem loquendi. Unde quod dicitur esse illud quod est principaliter in ipso: puta quod in ciuitate principaliter est potestas et concilium id quod facit potestas et concilium dicitur tota ciuitas facere. Principaliter autem in homine potest aliquid iudicari et secundum vitam et secundum apparitionem. Secundum vitam quidem principaliter in homine est ipsa mens. Unde secundum iudicium spiritualium virorum mens dicitur homo interior. secundum apparitionem vero principaliter in homine est corpus exteriorius eius sensibus suis. Unde secundum iudicium illorum quod tamen corporalia et sensibilia considerant et terrena sapiunt: quorum deus vester est: corpus cum sensibus dicitur homo exterior. Et id est hunc modum loquitur hic apostolus dicens. (Licet homo noster) scilicet corpus cum natura sensitua corumpatur in tribulationibus ieiunij et abstinentie et vigilijs. Roma. 6. Vetus homo noster similis etc. Abachuc. 3. Ingre dia putredo etc. Tamē is homo qui intus est. scilicet mens seu ratione munita spe futuri premij et firmata munimine fidei renouatur. Quod sic intelligendum est. Vetus enim est via ad corruptionem. Debe. 8. Quod antiquatur et senescit etc. Nam autem humana fuit in integritate condita et si in illa integritate permanisset semper esset noua: sed per peccatum incepit corrumperet: quo fit quod quodam consecutum est sicut ignorantia difficultas ad bonum et pronitas ad malum: penalitas et alia huiusmodi: totum pertinet ad veritatem. Cum igitur natura humana huiusmodi peccati sequentia deponit: tunc dicitur renouari. Que quidem depositio hic incipit in sanctis sed perfecte consumabitur in patria. Dic enim deponit vetustas culpe. nam spiritus deponit vetustatem peccati et subicit nouitati iusticie. Dic intellectus deponit errores et assumit nouitates veritatis et secundum hoc is qui intus est homo. scilicet anima renouatur. Eph. 4. Renouamini in spiritu mentis vestre. Sed in patria tollent etiam vetustas penę. Unde ibi erit consummata renouatio. secundum psalmum. Renouabitis vt agle etc. Sed quod sancti quotidie perficiunt in puritate conscientie: et in cognitione diuinorum. id dicit. (De die in die.)

ps. Ascensiones in corde suo. Sic gratia est inuincibilis: quod renouatur de die in diem. Tertium principale: sed huiusmodi patientie causa est recogitatio premij: que est efficacissima: quod secundum Gregorium recogitatio premij diminuit vires flagelli. Et hoc est quod dicit. (Id enim quod etc.) Quasi. d. Nihil sunt tribulationes que hic pati mur. si respiciatur ad gloriam: quam ex eis consequimur. Unde comparat statum sanctorum qui sunt in vita ista ad statum eorum qui sunt in patria. et ponit quodammodo in utroque statu corrumditia sibi inuicem. Nam primo status istius vite in se est status quantum ad se est parius et quantum ad se ipse acceptibilis. Unde dicit. Id. i. minimum. Esa. 54. Ad pectus in modico dereliqui te. Item transitorio. Unde dicit. In presenti. id est in vita ista. que est in afflictionibus et erunibus. Job. 7. Militia est vita hominis etc. Item tempus breuitas. Unde dicit. momentaneum. Esa. 54. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te etc. Nam totum tempus huiusmodi vite comparatum ad eternitatem non est nisi sicut momentum. Item est leuis. Unde dicit leue. Nam licet supra primo dicatur. Grauari sumus supra modum: quod scilicet graue est copium: tamen spiritus charitate seruati leuissimum est. Aug. Dia grauius et imania facilia et prope nulla facit amor. Item est penosus: et id dicit. Tribulationis. Mich. 7. Ira domini portabo etc. Sed quantum ad statum beatitudinis ponit quodammodo. quod contra hoc quod dicit. Id. ponit supra modum. id est supra mensuram. Sed contra. Mat. 16. Reddet unicuique iuxta opera sua. Non ergo supra mensuram. Ratione domini est: quod ly. sed non designat equalitatem quantum ad meritum: vt. scilicet quantum ad meritum quod meruit tamen premij: sed designat equalitatem quantum ad portiones: vt. scilicet quod plus premij accipiat. Item contra id quod dicit. In presenti. ponit. In sublimitate. id est in statu sublimi absque perturbatione. Esa. 58. Sustollam te super altitudinem nubium etc. Contra id quod dicit momentaneum ponit eternum. Esa. 35. Leticia sempiterna super capita eorum etc. Contra hoc quod dicit leue. ponit pondus. Et dicit pondus pro duo. Pondus. n. inclinatur et trahit ad motum suum qui subsunt sibi. Sic gloria eterna erit tanta quod totum hominem facit gloriosum et in anima et in corpore nihil erit in homine quod non sequatur impetum glorie. Vel dicit pondus pro preciositate. Nam preciosa solum ponderari consueuerunt. Contra hoc quod dicit tribulationis. ponit. Glorie. vel hoc quod dicit glorie potest esse commune ad alia quantum ad deum de statu patrie dicitur. Hoc vero quod dicit tribulationis ad quantum ad deum de statu presentis vite dicta sunt. Opus supra id. scilicet quod tribulationes patimur. nam hec sunt causa et meritum que deus istam gloriam nobis conferat. Est igitur sanctorum patientia inuincibilis: eorum remuneratione ineffabilis: sed remunerationis eorum recuperatio recta et delectabilis. Unde dicit. Non contemplantibus nobis etc. Q. d. Licet hec que speramus sint futura et iterum corpus nostrum corumpatur: nihilominus tamen renouamur: quod non attendimus ad ista temporalia: sed ad celestia. Et hoc est quod dicit. Opus in nobis pondus glorie: nobis dico non contemplantibus. id est non attendentibus ad ea que videntur. id est ad terrena: sed ad ea que non videntur. scilicet celestia. Phil. 3. Que retro sunt obliuiscens etc. per Corint. 2. Oculus non vidit etc. Et quare celestia contemplamur: quod ea que videntur. id est terrena sunt temporalia et transitoria. ea autem que non videntur. scilicet celestia sunt eterna. Esa. 49. Salus autem mea in semper eternum erit.

CAP.

V.

Limus autem quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur: quod edificatione ex deo habemus domum non manufactam: sed eternam in celis. Nam et in hoc igemiscimus habitationem nostram: que de celo est: superindui cupientes: si tamē vestiri non nudum inueniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo: igemiscimus grauari. eo quod volumus expoliari sed superuestiri: vt absorbeat quod mortale est a vita.

Postquam apostolus comendauit misterium noui testamenti et quantum ad dignitatem et quantum ad usum: consequenter hic comendat illud quantum ad premium: licet de premio quantum ad aliquid aliud et incomplete supra tractauit. hic tamen de hoc complete tractat. Circa quod tria facit. Primo enim agit de premio. Secundo vero de preparatione et premio susceptioe ibi. (Et ideo contedimus sine re.) Tertio vero de causa vtriusque. scilicet preparationis et premio quod expectat ibi. (Quia autem ex deo quod reconciliauit re.) Circa primum duo facit. Primo ponit premium quod expectat. Secundo exprimit desiderium premio expectati ibi. (Namen in gemiscimus re.) Sed quod premium quod expectat est inestimabile. scilicet gloria celestis: et ideo dicit. (Scimus quoniam re.) Quasi. d. secundum Hieronimum. Vere operatur in nobis potus glorie: quod in corporibus erit hec gloria non tantum in aibus. Enim. i. quod scimus. i. certi sumus: quod iam habemus in spe quoniam si terrestris domus nostra. i. corpus. Domo enim ut dictum est de mens cum sit principalis in homine. que quidem mens se habet ad corpus: sicut homo ad domum. Sicut enim destructa domo non destruitur homo eam habitans sed manet: sic destructo corpore non destruitur mens seu anima rationalis sed manet. Corpus ergo terrestre dicitur domus habitatiois. id est in qua habitamus. Job. 4. Qui habitant domos luteas re. (Dissoluatur. i. destruat. Scimus inquam quod habemus edificationem. i. edificium ex deo. i. paratum a deo. Edificium dico domum non manufactam. i. non ope hominis nec ope nature sed corporis incorruptibile: quod assumemus. quod quidem non est manufactum: quod incorruptibilitas in corporibus nostris puenit solum ex operatione diuina. Philipen. 3. Reformabit corpus humilitatis nostre re. (Domum eternam. i. domum ab eterno nobis preparatam. Esa. 33. Tabernaculum quod nequaquam destruetur in celis. Mat. 5. Merces vestra copiosa est in celis. Hac autem commutatione: ut. scilicet. p. terrestri domo habeat celestem desiderabat Job dicens. 14. Luctis diebus quibus nunc milito: expositio est secundum Hieronimum. Sed tamen non est secundum intellectum apostolicum nec precedentibus nec sequentibus concordat. Nam ipse cum habeat vnam mentem continuam de qua loquitur non iterponit alias. Et ideo videamus quod intendat apostolus dicere. (Sciendum est autem quod apostolus vult hic ostendere quod sancti rationabiliter sustinent tribulationes: ex quibus vita presens corrumpitur: quod ex hoc statim perueniunt ad gloriosum corpus: ut dicitur in Hieronimo. Et ideo dicit. Ideo sustinimus enim. i. quod scimus. i. p. certo habemus quoniam si terrestris domus nostra huius habitatiois. i. corpus dissoluatur. i. corrumpatur per mortem: habemus statim non in spe: sed in re meliorem domum. scilicet. edificationem domum non manufactam. i. gloriam celestem non corpus gloriosum. De hac autem domo dicitur Iosue. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt re. Que quidem est ex deo non manufacta quod gloria eterna est ipse deus. ps. Esto mihi in deum protectorem et in domum re. Et eternam ad litteram: quod ipse deus est eternus. In celis. i. in excelsis quia statim corrupto corpore anima sancta consequitur hanc gloriam non in spe sed in re. Si ergo premium sanctorum est admirabile et desiderabile: quod gloria celestis est: et ideo consequenter subiungit desiderium sanctorum ad ipsum premium dicens. (Namen in hoc in gemiscimus re.) Ubi tria facit. Primo exprimit desiderium gratie ad premium ipsum. Secundo ostendit quod desiderium gratie retardatur ex desiderio nature ibi. (Namen et quod sumus in tabernaculo re.) Tertio ostendit quod desiderium gratie vincit desiderium nature ibi. (Audentes igitur re.) Sed desiderium gratie est cum furore. Nam in hoc in gemiscimus re. Quasi dicat hec est vera probatio quod habemus domum non manufactam: quod si desiderium nature non est frustra multominus desiderium gratie frustra est. Cum igitur nos habeamus feruentissimum desiderium gratie de gloria celesti: impossibile est quod sit frustra. et hoc est quod dicit. In gemiscimus. i. in gemedo desideramus. in hoc. scilicet. aie desiderio retardati. ps. Deum mihi: quod incolatus meus re. In hoc enim quod cupientes sumus. i. cupimus super

indui habitationem nostram. i. fructum glorie que de celo est. i. celestis que de habitatio: quod in ipsa gloria sci bitatur sic in suo solatorio. Mat. 25. Intra in gaudium domini tui. Per hoc autem quod dicitur superindui dat intelligere quod illa domus celestis. de qua supra dixerat non est aliquid ab homine separatam: sed aliquid homini inherens. Non enim dicitur homo induere domum sed vestimentum. domum autem dicitur aliquid inhabitare. Nec ergo duo coniungit dicens superindui habitationem per quod ostendit quod illud desiderium est aliquid inherens: quod induitur. et aliquid extrinsecus et excedens: quod inhabitatur. Sed quod non simpliciter dicitur indui: sed superindui ratione sui dicitur subdit dicens. Si tamen vestiti et non nudi inueniamur. Quasi. d. si aia indueret habitatioe celestis quod non exueret habitatioe terrena. i. non corrumpere corpus nostrum per mortem sed celestis adeptio illius habitatiois est superinduitio. Sed quod ostendit quod euacuet habitatioe terrena ad hoc quod induatur celesti non potest dici superinduitio: sed induitio simplex. Et ideo dicit. Si tamen vestiti et non nudi inueniamur. Quasi. d. superindueremur quod si inueniremur induti et nudi. Nudus enim non dicitur superindui sed indui tamen. Hieronimus vero aliter exponit de vestimento spirituali dicens. Lupinus superindui quod vti que fiet tamen hac additione si nos inueniamur vestiti. scilicet. virtutibus et non nudi. scilicet. virtutibus. De istis vestibus dicitur Col. 3. Induite vos sicut electi dei re. N. d. Nullus ad illam gloriam pueniet nisi habeat virtutes. que quidem expositio non vult recordare intentioni apostoli. Sic ergo desiderium gratie feruet ad premium: sed tamen retardatur a desiderio nature quod ostendit. cum dicit. Nam dum sumus in tabernaculo isto re. Ubi primo ponit additionem desiderii naturalis. Secundo ostendit quod et hic status desiderii naturalis est a deo ibi. (Qui autem efficit nos re.) Locutio autem desiderii est naturalis retardatur desiderium gratie. quod vellemus inueniri vestiti et non nudi. i. ita vellemus quod anima pueniret ad gloriam quod corpus non corrumpere per mortem. Cuius ratio est. quod nature desiderium seculi aie esse vnitam corpori alias mors non esset penalis. et hoc est quod dicit. Nam nos quod sumus in tabernaculo. i. quod habitamus in isto mortali corpore. et per. p. Scio quod velocius sit depositio tabernaculi mei. In gemiscimus. i. itus in corde. non solum est in voce gemimus. Esa. 59. Ut colubae meditates gememus: quod dux est cogitare mortem. et tamen grauati quasi aliquid ex parte desiderii nostrum eo quod non possumus puenire ad gloriam nisi deponamus corpus quod est: ita desiderium: ut dicit Augustinus. Quod nec ipsa senectus a petro timorem mortis auferre potuit. Et ideo dicit. Eo quod nolumus spoliari. scilicet. tabernaculo terreno: sed superuestiri gloria supercelesti. Uel secundum Hieronimum. corpe glorioso. Sed quod posset videri in decem quod corpus ex vna parte esset corruptibile ex sua natura si non fuisset ante dissolutum et ex parte glorie esset gloriosum. subdit modum quod fieri vellet dicens. Ut absorbeatur: quod mortale est re. N. d. Non sic superuestiri volumus quod corpus remaneat mortale: sed ita quod gloria auferat ex toto corruptioem corporis absque corporali dissolutione. Et ideo dicit. Absorbeatur quod mors est. i. ipsa corruptio corporis a vita. scilicet. glorie. per. Cor. 15. Absorpta est mors in victoria tua re.

Lectio II.

Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semper et scientes: quoniam dum sumus in hoc corpore peregrinamur a domino. Per fidem enim ambulamus et non per spem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et presentes esse ad dominum et ideo contendimus siue absentes siue presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi. ut referat unusquisque propria corporis prout gessit: siue bonum siue malum.

C Dic ostēdit auctorem supnaturalis desiderij de habita-
tione celesti. Causa. n. nālis desiderij q̄ volumus expolia-
ri est: qz scz aia nāliter vnif̄ corpozi ⁊ ecōuerso. S3 hoc q̄
celestē in habitationē supindui cupiam⁹ nō est ex nā s3 ex
deo. Et ideo dicit. Qui autē efficit nos in hoc rē. Quasi di-
cat. Uolumus supinducere celestē habitationem: ita tñ q̄
nō spoliemur terrena ⁊ tñ hoc ipsum q̄ volum⁹ sic supue-
stiri efficit in nobis deus. Phil. 2. Deus est q̄ operat̄ in no-
bis rē. Cuius rō est: qz quālibet nām ⁊ sequit̄ appetitus cō-
ueniens fini sue nāe. sicut graue nāliter tendit deorsum: ⁊
appetit̄ ibi quiescere. Si autē sit appetitus alicui⁹ rei supra
naturā suam illa res nō mouet̄ ad illū finem nāliter: s3 ab
alio qd̄ est supra nām suā. Cōstat autē q̄ perfrui celesti gl̄ia
⁊ videre deū per essentiā licz sit rōnalis creatura est tamē
supra nām ipsius. nō ergo mouet̄ rōnalis creatura ad hoc
desiderādū a nā. sed ab ipso deo q̄ in b̄ ipm̄ efficit nos rē.
Sed quomodo b̄ efficit subdit dicens. Qui dedit pign⁹ rē.
Circa q̄ sciēdū est q̄ deus efficit in nobis nālia desideria
⁊ supnaturalia. Nālia qdem quādo dat nobis spūm nālez
ueniētē nature humane. Hen. i. Inspirauit in faciē ei⁹ rē.
Supnaturalia vō dat quādo infundit in nobis supernālez
spūm: scz spiritum sanctū. Et ideo dicit. Dedit nobis pign⁹
spiritus: id est spūm sanctū causantē in nobis certitudines
hui⁹ rei quā desideram⁹ impleri. Ephe. i. Signati estis spi-
ritu pmissionis sancto rē. Dicit autē pignus: qz pign⁹ debz
tñ valere q̄tum valet res p qua ponit̄. sed in hoc differt
a re p qua ponit̄. qz pleniori iure possidet̄ res quando iaz
habetur: qz pignus: quia res possidetur vt qd̄ suuz. pignus
vero seruat̄ ⁊ tenet̄ quasi p certitudine rei habēde. Ita ē
de spū sancto qz spiritus sanctus tantū valet q̄tum gloria
celestis. sed differt in modo habēdi qz nūc habemus eum
quasi ad certitudinē ⁊ sequēdi illā gloriā. In patria vō ha-
bebimus vt rem iam nostrā: ⁊ a nobis possessam. Tunc. n.
habebimus perfecte: modo imperfecte. Sic ergo retardat̄
desideriū gratia desiderionāe. S3 nūquid impeditur:
Non: sed desideriū gratie vincit. Et hoc est qd̄ dicit. Audē-
tes igit̄ rē. Quasi dicat. Duo desideria sūt in sanctis. Vnū
quod desiderat̄ celestē habitationē. aliud quo nolūt expo-
liari. Et si hec duo essent cōpossibilia nō essent dīa ⁊ vnūz
nō retardaret̄ ab alio. Sed ap̄s ondit̄ ea esse incōpossibi-
lia ⁊ q̄ opz q̄ vnū vincat̄ alter. Unde circa hoc tria facit.
Primo. n. ostēdit incōpossibilitatē dictoz desiderioz. Se-
cundo iterponit quādā p̄bationē ibi. (Per fidem. n. rē.)
Tertio ostēdit qd̄ hoz vincat̄ ibi (Audem⁹ autē rē.) Incō-
possibilitatem ostēdit cū dicit. (Audentes igit̄ semp rē.)
Audere pp̄ie est imiscere se in pericula mortis ⁊ nō cede-
re pp̄ter timorē. Licet autē sancti nāliter timeāt mortem
tamē audent ad pericula mortis ⁊ nō cedūt timore mor-
tis. Prouer. 28. Iustus q̄li leo ⁊ fidēs. Eccl̄ici. 48. In die-
bus suis nō pertimuit p̄ncipē. Et sciētes. s. sum⁹ hoc q̄
⁊ firmat̄ in nobis audaciā vt p x̄po mozi nō timeam⁹. qm̄
dum sum⁹ in hoc corpore mortali peregrinamur. i. elonga-
mur a deo. ps. Deu mihi qz icolatus meus rē. Peregrina-
mur in q̄ quia sumus extra patriā nostrā q̄ deus est. aliaz
nō diceremur peregrinari ab eo. Et hoc nō ē ex nā nostra
sed ex eius gratia. Qz autē peregrinamur a dño p̄bat cum
dicit. Per fidē enī ambulam⁹. i. pcedim⁹ in vita ista p fidē
⁊ nō p speciē. i. nō p perfectā visionem. S̄idei. n. verbum ē
sicut lucerna a qua illuminamur ad ambulādū in vita ista
ps. Lucerna pedib⁹ meis verbū tuū rē. In patria autē non
erit h̄ lucerna: quia ipsa claritas dei. i. ipse deus illumina-
bit illā. Et ideo tunc per sp̄m. i. p essentiā videbimus euz
Dicit autē. Per fidē ambulamus. qz fides est de nō visis
Est enīz fides substātia sperādaz rez argumētū nō appa-
rētū dicit̄. Deb. ii. q̄diu autē aia corpozi mortali vnif̄ non

videt̄ deū p essentiā. Exo. 33. Nō videbit me hō rē. Unde
in q̄tū assentim⁹ credēdo his q̄ nō videm⁹ dicimur ambu-
lare p fidem ⁊ nō p sp̄m. Sic ḡp3 duoz desiderioz incō-
possibilitas: qz nō possum⁹ cū b̄ corpe supindui celestes ha-
bitationē ⁊ p̄batio hui⁹ qz p fidē ambulam⁹. (Segt̄ cō-
sequenter victoria vnus desiderij de duobus: scz deside-
rium gratie cū dicit. (Audemus rē.) Et o3 resumi sciētes
supra positū: qz lra suspēsiua ē. vt dicat̄ sic. Doc in q̄ scien-
tes qz dū sum⁹ in hoc corpore rē. Audem⁹ ⁊ bonaz volūtatez
habem⁹. Duo dicit quoz vnū importat̄ repugnantīā quā
bz in volēdo q̄ fit per timorē mortis. Ubi. n. nō ē timor nō
est audacia. Nāz ex appetitu nature surgit timor mortis.
ex appetitu gr̄e surgit audacia. Ideo dicit. Audem⁹. Aliud
importat̄ impfectionem animi in desiderādo: qz nisi bene
desideraret̄ nō vinceret̄ timor mortis cū sit valde nālis.
Et iō nō solū opz audere: sed bonā volūtatez habere. i. cum
gaudio velle. Licet. n. s3 p̄m. in actu fortitudinis nō regra-
tur gaudiū ad perfectionē virtutis sicut in alyz v̄tutibus
sed solū nō tristari: tñ qz fortitudo sanctoz p̄fectior ē non
solū nō tristant̄ in periculis mortis: sed etiā gaudēt. Phil.
i. Habēs desideriū dissolui rē. S3 qd̄ audemus: Magis
peregrinari a corpe. i. remoueri a corpe p corporis dissolu-
tionem qd̄ est ⁊ tra desideriū nāe ⁊ presentes esse ad dñm
id est ambulare p sp̄m qd̄ ē desideriū gr̄e. Doc desiderat̄
bat. ps. q dicebat. Sitiuit aia mea ad deū viuū rē. Et nota
q̄ hic ⁊cludit eadē duo q̄ p̄posuit in p̄ncipio. supra. Scōo
s. q̄ si terrestris dom⁹ nostra hui⁹ habitatiōis dissoluatur
q̄ idē est qd̄ hic dicit̄ peregrinari a corpe ⁊ q̄ habem⁹ ha-
bitationez in celis nō manufactā ⁊ hoc qd̄ idē ē presentes
esse ad deū. Cōstat̄ per hec verba erroz dicentiū aias san-
ctoz decedentiū nō statim post mortē deduci ad visionē
dei ⁊ eius p̄sentiā. sed morari in q̄busdā mansionibus vsqz
ad diē iudicy. Nāz frustra sancti auderet̄ ⁊ desideraret̄ pe-
reginari a corpe si nō essent p̄sentes ad deū. Et ideo dicē-
dum est q̄ sancti statiz post mortē vidēt̄ deū p essentiaz ⁊
sunt in celesti mansionē. Sic ḡp3 q̄ premiū qd̄ sancti ex-
pectant̄ est iestimabile. (Segtur de p̄paratiōe ad p̄miū
que fit p pugnā ⁊ tra tentationes ⁊ p exercitiū bonoz ope-
rū. Et hoc ē qd̄ dicit. Ideo ⁊ tendim⁹ rē. Preparant̄ autēz
sancti ad hoc premiū tripliciter. s. placēdo deo. Scōo p̄fi-
ciendo pximo ibi. (Sciētes autē timorē dei) Tertio ab-
dicādo a se carnales affectus ibi. (Itaqz nos rē.) Deo autē
placēt̄ resistēdo malis. Et iō dicit. Ideo: qz. s. totuz deside-
rium nostrū est q̄ simus p̄tes deo. Contēdimus: id est cū
conatu nitimur seu studem⁹ cū pugna ⁊ lucta cōtra tenta-
tiones dyaboli carnis ⁊ mūdi. Luc. 13. Cōtēdite intrare p
angustā portā rē. Placere illi. s. deo ad quē desideramus
eē p̄sentes. ⁊ hoc siue absentes siue p̄tes illi sum⁹: qz nisi
studeam⁹ ei placere in vita ista dum sumus absentes non
poterimus ei placere nec eē ei p̄sentes in alia vita. Sap.
4. Placēs deo factus dilectus rē.

C Cōsequēter cū dicit. (Dēs enī nos manifestari opz rē.)
subdit cām quare sancti cōtēdūt placere deo. q̄ qd̄ eā su-
mitur ex ⁊ sideratiōe futuri iudicy ybi nos oēs manifesta-
ri opz. Ponit̄ autē ap̄s gnqz cōditiōes futuri iudicy. P̄zio
enī ponit̄ ipsius vniuersalitātē. qz nullus excipiet̄ ab illo
iudicio. Et iō dicit. Dēs nos. i. oēs homies bonos ⁊ malos
magnos ⁊ paruos. Ro. 14. Dēs stabim⁹ ante tribunal x̄pi
Apoc. 20. Uidi mortuos pusillos ⁊ magnos stantes in cō-
spectu agni rē. (Sed cōtra hoc obycit̄ dupliciter primo
qz vt q̄ infideles nō veniēt ad iudiciū. nā q̄ nō credit̄ iā iu-
dicatus est. vt of Jo. 3. Scōo qz qdā erunt ibi vt iudices.
Matth. 19. Sedebitis sup sedes rē. Nō ergo oēs erunt an-
te tribunal vt iudicent̄. Responso dicēdum q̄ in iudicio
duo erunt. s. discussio meritoz: ⁊ quantū ad hoc nō oēs iu-
p

102. d. ifra

Ad corinthios II.

dicabunt: quia illi qui totaliter abrenunciaverunt sathane et pompis eius: et per omnia adhaeserunt christo: non discutient: quia iam dum sunt illi vero qui in nullo adhaeserunt christo: nec per fides nec per opera filii non indigent discussione: quia nihil habent cum christo: sed illi qui cum christo aliquid habent: scilicet fide: et in aliquo recesserunt a christo: scilicet per mala opera et prava desideria: discutient de his qui contra christum commiserunt. Unde quatuor ad hoc soli christiani peccatores manifestabunt ante tribunal christi. Item erit in iudicio platio sententiae: et quantum ad hoc oes manifestabunt. Sed de pueris non videtur: quod de ut referat unusquisque propria corporis put gessit: sed pueri nihil gesserunt in corpore. Sed hoc soluit glossa: quia non iudicabuntur per his qui ipsi gesserunt per se: sed de his qui gesserunt per alios. dum per eos crediderunt vel non crediderunt: baptizati vel non baptizati fuerunt. Vel damnabuntur per peccato primi parentis. Secundo vero ponit iudicij certitudinem. In iudicio hominum multi decipi possunt: dum quidam iudicantur mali: qui tamen sunt boni et e converso. Et huius ratio est: quia non manifestantur corda: sed in illo iudicio perfectissima certitudo erit: quia erit ibi manifestatio cordium. Unde dicit. Manifestari. i. cor. 4. Non lite ante tempus iudicare etc. Tertio ponit iudicij necessitates: quia nec per interpositam personam nec per contumaciam poterit quis effugere iudicium illud. Unde dicit. Opus. i. necessarium est. Job. 19. Scitote esse iudicium. Eccles. vlt. Luncta qui fuerit adducet deus etc. Quarto ponit iudicis auctoritatem. Unde dicit. Ante tribunal christi. vt. s. veniat ad iudicandum homines in eadem forma in qua iudicatus est ab hominibus: vt existens in forma humanavi deatur a bonis et malis. Mali enim non possunt videre gloriam dei. Jo. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere etc. Tribunal autem dicit iudiciariam potestatem. et sumptum est ab antiqua consuetudine romanorum. qui elegerunt tres tribunos plebis: ad quorum officium pertinebat diiudicare excessus consulum et senatorum: et loca istorum vocabantur tribunalia. Quinto ponit iudicis equitatem: quia secundum merita propria erunt premia vel poene. Unde dicit. Ut referat unusquisque etc. Ro. 2. Reddet unicuique secundum opera sua. Et dicit corporis non solum per his qui facit motum corporis: sed per his qui mente gessit. alias infideles non punientur. Et ideo cum dicit corporis: intelligendum est: id est per his qui gessit dum vixit in corpore.

Lectio. III.

Scientes ergo timores domini hominibus suademus: deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientijs vestris manifestos nos esse. Non iterum commendamus vobis: sed occasione damus vobis gloriandi pro nobis: vt habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Siue enim mente excedimus deo. siue sobrii sumus vobis. Caritas enim christi urget nos estimantes hoc: quoniam si vnus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est christus: vt et qui viuunt: iam non sibi viuant: sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit.

Ostenso qualiter sancti se preparent ad premium eterne glorie: placendo deo: hic ostendit consequenter quomodo preparent se ad hoc proficiendo primo. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit sollicitudinem suam quam habet de salute proximorum. Secundo vero huius sollicitudinis causam assignat ibi. Caritas christi urget nos etc. Circa primam tria facit. Primo ponit curam quam habet de salute proximorum persuadendo eis. Secundo excludit quamdam falsam suspensionem ibi. (Non ite etc. etc.) Tertio ostendit quomodo etiam in modo docendi proximorum utilitatem intendat ibi. (Siue. n. mente etc.) Circa primam

duo facit. Primo ponit studium suum de utilitate proximorum. Secundo manifestat hoc ibi. (Deo autem etc.) Dicit ergo. Dico quod ois nos manifestari ante tribunal etc. Et hec consideratio inducit homines ad timendum iudicium. Et ideo dicit. (Sciatis ergo timorem domini). i. quod pure et caste timendus sit dominus ihesus christus suademus hominibus. vt timeant: et vt credant. Job. 23. Considerans eum timore sollicitor. Jere. 10. Quis non timebit te o rex gentium. Isa. 8. Dominum exercituum ipsum sanctificate etc. Sed quia aliquis possit dicere quod non ex gratia: sed ex comodo suo suadebat hominibus. Et ideo manifestat se esse falsum duplici testimonio. s. dei. Unde dicit. Deo autem manifesti sumus. quia scilicet ex timore dei loquimur. Deus enim videt intentionem cordis nostri. Jere. 17. Primum est cor hominis et scrutabile et quod cognoscet illud: Ego dominus etc. Jo. 2. Ipse sciebat etc. Item testimonio conscientiarum ipsorum. Unde dicit. Spero autem in conscientijs vestris etc. vere spero: quia sic me exhibui vt vos scire possitis nos esse probatos. et firmiter se tenere. nisi non confiteamini ore. supra. 4. Commendantes nosmetipsos ad oem conscientiam hominum etc.

Consequenter quia possent credere quod si dixerit apostolus ad commendationem proximorum remouet hanc suspensionem falsam dicens. (Non ite nos commendamus vobis). i. non dicimus se ad commendationem nostram: vt quasi ite velimus nos commendare. Supra. n. 3. et. i. corinth. 3. aliqua dixerat ad commendationem suam. Et ideo dicit. Ite infra. 10. Non enim qui seipsum commendat etc. Sed si dicimus per utilitatem vestram. Quasi dicat. Damus vobis occasione gloriandi. i. in maiorem gloriandi. pseudo. n. per elationem gloriabantur dicentes se fuisse doctos ab apostolis. qui fuerit a domino. scilicet a petro et iacobo: qui erant columnae fidei. detrahentes in se apostolo: quasi non fuerit cum domino iesu: et volentes eius doctrinam destrueret. Ut ergo et corinthii haberent in quo gloriarentur ipsos pseudo. s. de gratia apostolo data: et vt eos refellat: et non seducant ab eis: ideo dicit hoc. Unde subdit. (Ut habeatis ad eos). i. contra eos. vt ad eos reprehendendos quod possitis dicere. Ad eos dico. qui in facie glorianter: et non in corde. Quod tripliciter exponit sic. In facie glorianter. i. interioribus observantibus legalibus: quia ad istas docebant seruare legalia. Et in corde. i. in virtute christi que est in corde: quia in spiritualibus sicut apostolus qui in virtute crucis christi dicebat. Mibi autem absit gloriari etc. Item in facie gloriabantur. i. in conspectu hominum sicut hypocrite: faciunt et non in corde. i. in testimonio conscientie. sicut apostolus. Unde dicit. Gloria nostra hec est etc. Vel in facie glorianter: quia aliqua preterebant exteri: que tamen non ita sentiebant interius in corde. s. quod dicebant se doctos ab apostolis: et sequerentur eorum doctrinam: quam nitebantur destrueret. Patet ergo quod si apostolus in docendo proximorum salutem procurabat. Sequitur videre quomodo ipsorum salutem procurabat et in modo docendi. Unde dicit. (Siue. n. mente etc.) Quod exponit dupliciter. Uno modo sic vt apostolus dicat se excedere quam loquitur eis commendando se sobrii esse quam loquitur de commendatione propria. secundum se dicit. Quocumque modo doceam. vel est honor dei. vel utilitas proximi: quia si excedimus mentem. i. commendamus nos. deo. scilicet est. i. ad honores dei: vel de seruando iudicio dei: siue sobrii sumus. i. non alta dicamus de nobis. Hoc est vobis. i. ad utilitatem vestram. Sed aliter. et est magis literalis sensus. Dico quod damus vobis occasione gloriandi pro nobis: quia nos in omnibus que facimus: et et in modo faciendi intendimus bonum vestrum. Unde sciendum est quod apostoli sunt medijs iterum dei et populi. Deutro. 5. Ego sequester medijs fui etc. Oportebat ergo quod hauriret a deo quod effunderet populo. Et ideo necessarium erat quod quandoque eleuaret se per contemperationem in deum ad percipiendum celestia. quandoque conformaret se populo ad tradendum que a deo perciperat: et hoc totum in eorum utilitatem cedebat. Et ideo dicit. Siue enim excedimus mentem. i. eleuamur ad hoc quod percipiamus dona gratiarum et hoc vt deo. scilicet uniamur quod fit per excessum reprobationis. ps. Ego dixi in excessu meo. Dyo. Est enim extasim faciens diuinus amor etc. Siue sobrii sumus. i. commensurem?

nos vobis tradēdo diuina pcepta. Hoc est vobis. id est ad vtilitatē vestrā. Sobrietas enī idē ē qđ mēsuratio. Bria enī in greco idē est qđ mēsurā. Nec sobrietas nō opponit ebrietati qđ est de vino qđ ad bella trahit in terra. s; opponitur ebrietati qđ ē a spiritu sancto que rapit hominem ad diuina: de qua dicit Cant. 5. Bibite amici et inebriamini carisimi. Nā illa. s. sobrietas ē pp vtilitatē pximi: s; hec ebrietas est pp amorē dei. D; aut descensus signatus ē p descensum angeloz p scalam quā vidit Jacob. Gen. 28. Jo. i. Uidebitis celū apertum rē.

Cōsequēter cum dicit. (Caritas autē xpi rē.) Subiungit apls cām premisse sollicitudinē qđ gde ē charitas xpi. Circa hoc aut dno facit. Prio ostēdit se vrgeri a charitate xpi: ad pcurādā salutē pximoz. Scdo ostēdit vñ puocēt charitatis xpi in ipso ibi. (Estimantes hoc rē.) Dicit g. Dico qđ siue excedim' deo siue sobry simus vobis est ad vtilitates vestram. Et huius cā est: q; caritas xpi vrget nos ad h. Et dicit vrget: q; vrgerē idē est qđ stimulare. Quasi dicat. Caritas xpi quasi stimulus stimulat nos ad faciendū ea qđ caritas imperat. vt. s. pcuramus salutes pximoz. Dic ē effectus charitatis. Ro. 5. Qui spiritu dei agunt. i. agitant rē. Cant. 8. Lampades eius vt lampades ignis rē. Unde aut pueniat iste stimulus charitatis. ostēdit cōsequēter subdens. Estimātes hoc qm si vnus rē. Et pmo assignat rōem hui'. Scdo exponit ibi. (Et p oibus mortuus est rē.) Dicit ergo. Dico qđ oia p vobis facim' q; vrget nos charitas xpi q; estimam' qđ si vnus. s. xps p oibus mortuus est: q; etiam nos ita viuamus. i. ad vtilitatē vram q; etiā nobis mortui simus. i. nihil curem' de nobis. s; de xpo: r de his qđ xpi sūt. Et hoc est qđ dicit. Si vnus rē. Ro. 5. Lōmendat deus suā caritatez in nobis rē. i. Petri. z. Xps passus ē p nobis rē. Qđ ergo ifertur. Ergo oēs mortui sunt. exponit tribus modis. Prio vt dicat oēs mortui sunt morte peccati in adāz. Nō enī esset necessariū qđ xpus p oibus morerē nisi oēs mortui fuissent morte peccati in adam. i. corinth. 15. Sicut in adam oēs rē. Scdo vt dicat. Oēs mortui sunt: s; veterite. Xps. n. mortuus ē ad delenda peccata. Ergo oēs debent mori veteri vite. s. peccati r viuere vita iusticie. Ro. 6. Qđ enī mortuus ē peccato rē. ita r vos estimāte vos mortuos esse rē. Tertio r magis litteraliter. Ergo mortui sunt oēs. i. ita debet se quilibz reputare ac si esset mortuus sibi ipsi. Col. 3. Mortui estis rē. Et hūc modū exponit psequēter cū dicit. Et p oibus mortuus est xps. i. Jo. 2. Mortuus est vt viuamus xpo. Uñ subdit. Ut r qđ viuūt. s. vita nāli. tā nō sibi viuūt. i. nō pp seipsum r pp bonum suum trā. sed ei qđ p ipsis mortuus est r resurrexit. s. xpo. id est totā vitā suā ordinet ad scruiitiū r honorē xpi. Gal. 2. Uino ego iam nō ego rē. Eccl. 29. Fratiaz fideiustozis tui ne obliuiscaris rē. Et hoz rō est: q; vnusq; operans sumit regulam operis sui a fine. Uñ si xps ē finis vite nre vitā nraz debem' regulār nō s; voluntatē nraz: s; s; voluntatē xpi. Sic. n. r xps dicebat Jo. 6. Descēdi de celo nō vt facerē voluntatē meā rē. Nō aut qđ duo dicit. s. qđ mortuus est xps r qđ resurrexit p nobis. Ubi duo expiunt a nobis. Quia enī mortuus est p nobis r nos debem' mori nobis ipsis. i. p ipso abnegare nos ipsos. Unde dicebat. Luc. 9. Qui vult venire post me abneget semetipsum rē. Quia vero xps resurrexit p nobis. r nos debem' ita mori pctō r veteri vite r nobis ipsis. qđ tñ resurgamus ad nouā vitā xpi. Ro. 6. Quomodo xps resurrexit a mortuis p gloriā patris ita r nos in nouitate rē. Et propter hoc dominus nō dixit solum abneget semetipsum r tollat crucem suam. sed addidit r sequatur: me. s. in nouitate vite proficiendo in virtutibus. ps. Ibunt de virtute in virtutem rē.

Clectio.

III.

Let nos ex hoc neminem nouimus fm carnem. Et si cognouimus s; carnem christum iam nouimus. Si qua ergo in xpo noua creatura vetera tran-

sierunt: ecce facta sunt omnia noua.

Cposito quomodo sancti pparāt se ad susceptiōnē glorie celestis placēdo deo r pficiēdo. primo. hic psequēter ostēdit quō pparant se ad hoc idē abdicādo a se carnalez affectum. Et circa hoc tria facit. Pmo ponit abdicatiōnem carnalis affectus. Scdo excludit instantiā ibi. (Et si cognouimus rē.) Tertio pcludit itentū ibi. (Si qua g i xpo rē.) Dicit ergo pmo. Ex quo ergo adeo certi sum' de glia eterna. Ita qđ nos ex hoc nemine fm carnē nouim'. Ubi nota qđ fm carnem est qđaz determinatiō. r pōt dupliciter exponi: fm qđ dupliciter constructio fieri pōt. Uno mō vt ly fm carnem cōstruatur cum hoc accusatiuo neminem: r sic exponit glo. Neminem fm carnē. i. carnaliter viuētē ap probamus. Ex quo enim qlibet debz mori: nō approbam' eum qđ carnaliter viuūt. Et hoc modo accipit caro. Ro. 8. Vos autē in carne nō estis rē. Alio modo nemine fm carnem. i. fm carnales legis obseruantias viuētē nouimus. i. approbam'. Et hoc mō accipit caro. Phil. 3. Qui fidiūt in carne. i. in carnalib' legis obseruantys rē. Tertio neminem fm carnem. i. fm carnis corruptionem nouim'. i. reputamus. Licet enī fideles adhuc carnē corruptibilez gerant tñ in spe iaz habēt corpus icorruptibile. Unde nō reputāt se fm qđ mō carnē corruptibile habēt. sed s; qđ habituri sunt corpus incorruptibile. Hoc modo accipit caro. i. Cor. 15. Caro r sanguis regnū dei nō possidebūt. Alio mō potest cōstrui vt ly fm carnē cōstruat cum hoc verbo nouimus. Et sic est sensus. Dico qđ ex quo nō debemus nobis viuere s; ei qđ p nobis mortuus ē. itaq; nos ex hoc nemine fm carnem nouim'. i. nō sequimur in aliquo carnalē affectum nec aliquez hoc modo reputam'. Et hoc mō accipit illud Deut. 33. Qui dixerit patri suo r matri nescio vos rē. Et sic ly fm carnē refert ad cognoscentē. sed in pma expositione referebat ad cognitū. Quia vero aliquis posset dare instantiā de xpo qđ saltem cognouisset eū fm carnē. idco cōsequēter hoc remouet dicēs. qđ si cognouimus rē. Circa qđ sciendū est qđ manicheus adducebat verba ista p se in fulcimentū sui erroris. Ipse enī dicebat xpm nō habuisse verū corpus. nec fuisse ex semine dauid natū. Et sic Augu. dicit in libro cōtra faustū. Si quis cōtra eū allegaret vbu apli ad Ro. 1. Qui factus est ei ex semine dauid fm carnē r illud. i. Thi. 3. Et manifeste magnū est pietatis sacramētuz qđ manifestatū ē in carne rē. r. Thi. 2. Memoz esto dominū iesum xpm resurrexisse a mortuis ex semine dauid rē. Respondebat qđ apls aliquādo fuerat hui' opinio: s; qđ fuisz ex semine dauid: r qđ vez corpus habuissz: sed postea hanc opinioez mutauit r corripit se hic. Uñ dicebat. Et si cognouimus fm carnē xpm. i. si fuerim' ali quādo huius opinionis qđ xps habuisset verā carnē. s; nūc iam nō nouimus. i. modo mutauimus illā opinionē r non credimus ita. Qđ gde dupliciter iprobat. Augu. pmo: qđ de eo qđ falso putam' nullus dicit nouim': sed opinamur Luz ergo aplis vtatur hic hoc verbo cognouim' videtur qđ nō aliquādo falso putauerit. Scdo qđ supra aplis dicit. Neminē nouim' fm carnē. Si g vez eēt qđ dicit Manicheus apls nulluz cognosceret habere verū corpus. qđ est falsum. Est ergo falsum qđ manicheus dicit. Et ideo alr ē exponēdum fm veritate r dupliciter. Uno mō vt sumat hic caro p corruptione carnis. i. cor. 15. Caro r sanguis rē. Et tunc est sensus. Et si cognouim' aliquando xpm s; carnem: id est habere eum carnez corruptibilem ante passio-

Ad corinthios II.

nem. sed nūc iam nō nouimus: sed eū habere carnē incorru-
pibilem. qz Ro. 6. dicit. Xps resurgens ex mortuis iā nō
morit̄ rē. Alio mō fm glo. vt ly si aliqñ fm carnē xpm co-
gnouimus. referat ad statū pauli ante cōuersionē ad xpm
qd̄ vero sequit̄: sed nūc iam nō nouimus. referat ad statū
eius post uersionē. Et sic est sensus. Et ego ⁊ alij iudei in-
fideles aliquādo. i. ante cōuersionē meā cognouimus xps
fm carnē. i. fm qz carnaliter opinati sumus de xpo. s. eum
esse tantū hominē: ⁊ qz venit tm̄ ad carnales obseruātiās
legis. sed iam. i. postqz cōuersus sum: nō nouim⁹. i. hec opi-
nio cessauit. imo credo qz sit uerus de⁹: ⁊ qz nō sit colendus
p carnales obseruātiās. Unde dicebat Sal. 5. Si circumci-
dimini xps nihil uobis pderit. Pōt ⁊ aliter exponi: vt hoc
qd̄ dicit: ⁊ si cognouimus rē. dicat apls in persona omniū
apostolorū xpi: ⁊ sic uidef̄ respōdere yltimē expositiōi hu-
ius qd̄ dicit. neminē cognouimus. Unde sciēdū est qz aug.
exponēs illud Jo. 16. Expedit uobis vt ego vadā. Ubi rō
dn̄i ad B subdit. Si. n. nō abiero paraclytus nō ueniet ad
uos. Dicit qz B ideo erat quia discipuli carnaliter amātes
xpm afficiebant ad ipm: sicut carnalis hō ad carnalē ami-
cum. ⁊ sic nō poterāt eleuari ad spirituales dilectionē q̄ ē
p absente multa facit pati. Ut ergo radicaret̄ in eis affe-
ctus spiritualis q̄ est a spiritu sancto: ⁊ cessaret carnalis di-
xit eis dominus. Pax uobis rē. Doc ergo apls in persona
oīum discipulorū cōmemorans dixit. Et si cognouim⁹. i. si
adhesimus xpo aliqñ. s. qñ nobiscū erat presentia corpali
fm carnē. i. fm carnalē affectum: sed iam nō noui: idest iā
iste affectus cessauit a nobis p spūm sanctū qz dat⁹ nobis.
¶ Cōsequēter cū dicit. (Si qua igit̄ in xpo rē.) Ex pmissis
pcludit quēdā effectū eē psecuti. s. nouitatis in mūdo. ⁊ iō
dicit. Si qua igit̄. i. si aliqua in xpo. i. in fide xpi. vel p xpm
noua creatura est facta. Sal. 5. In xpo iesu neqz pceptiū
neqz circūcisio rē. Ubi notādū qz inouatio per grām di-
citur creatura. Creatio enī est motus ex nihilo ad eē. Est
aut̄ duplex eē: eē nature ⁊ eē grē. Prīma creatio facta fuit
qua creature ex nihilo pducte sunt a deo in esse nāc. ⁊ tūc
creatura erat noua. s. tm̄ per peccatū iueterata est. Trēn.
3. Uetustam fecit pellē meā rē. Oportuit ergo esse nouaz
creationē: per quā pducerent̄ in esse gratie. q̄ gdem crea-
tio est ex nihilo. qz qz gratia carent nihil sunt. i. Lori. 13. Si
nouerim mysteria oīa rē. caritatē aut̄ nō habēa rē. Job. 18.
Habitent in tabernaculo illius locy eius: qz nō est. i. pecca-
ti. Aug. Peccatū enī nihil est. ⁊ nihil fiunt homines cū pec-
cant. Et sic patz qz ifusio gratie est quēdā creatio. Si ergo
aliqua creatura facta est noua per ipm: uetera trāsierunt
ei. Doc qdem sumptū est Leuitici. 26. vbi dicitur. Nouis
superuenientib⁹ uetera pycietis. Ex quo sic argumētatur
Si oīa noua facta sunt ⁊ fm legez nouis supueniētibus ue-
tera sunt pycienda: ergo si qua creatura est: uetera trāsie-
runt ei. idest trāsire debēt ab eo. uetera aut̄ q̄ trāsire de-
bent sunt legalia. Ro. 7. Seruiamus in nouitate spiritus
⁊ nō in uetustate littere. Itē errozes gētiliū. Esa. 26. Uet⁹
error abyt. Item corruptiones pcti. Ro. 6. Uet⁹ hō nō rē.
Quibus quidē in nobis transeuntibus vtutes p̄trarie his
vicys debēt in nobis inuari. Apoc. 21. Et dixit qui sedebat
in trono. Ecce noua facio oīa. ¶ Lectio. V.

Ania autem ex deo qui nos recōcilia-
uit sibi per christum: ⁊ dedit nobis mi-
nisterium reconciliationis. Quoniam
quidem deus erat in christo mundum
recōcilians sibi. nō reputans illis delicta ipso-
rum. ⁊ posuit in nobis uerbum recōciliatio-
nis. Pro christo ergo legatione fungimur tan-

qz deo exhortante per nos. Obsecram⁹ p xpo
reconciliamini deo. Euz qz nō nouerat peccatū
pro nobis peccatū fecit: vt nos efficeremur iu-
sticia dei in ipso.

¶ Postqz apls in superioribus tractauit de premio sancto-
rū ⁊ de preparatiōe ad suceptionē eius: hic psequēter agit
de cā ytriusqz. Et circa hoc tria facit. qz pmo ofidit aucto-
rem oīus predictōz esse deū. Scdo cōmemorat beneficiū
a christo collatum ibi. (Qui reconciliauit rē.) Tertio be-
neficij uisum ibi. (Pro xpo ḡ legatiōe rē.) Dicit ḡ. Dixi qz
itendim⁹ salutē p̄rimoz: ⁊ uetera trāsierūt. s. hec oīa sunt
nobis ex deo patre. Uel ex deo auctore. Ro. 11. Ex ipso ⁊ in
ipso ⁊ p ipsius sunt oīa. Jaco. 1. De datū optimū rē. Segur
bñficiū susceptū a deo ibi. (Qui recōciliauit rē.) Ubi pri-
mo ponit ipm bñficiū collatū. Scdo exponit ibi. (Quo-
niā qdem deus rē.) Cōmemorat autē duplex beneficium
per xps collatū. Unū cōe. aliud spāle. Lōe qd̄ toti mūdo
s. recōciliatiōis ad deū. ⁊ hoc ē qd̄ dicit. Qui. s. deus p̄ re-
cōciliauit. i. pacificauit nos sibi. ⁊ B p xps. i. p incarnatū uer-
bum. Hoies enī erāt inimici dei ppter peccatum. xps au-
tem hanc inimicitā abstulit de medio satisfaciens p pec-
cato. Et fecit cōcordiā. Col. 1. Pacificans per sanguinē cru-
cis eius siue que in terris: siue que in celis rē. Et ideo dicit
per xpm. Ro. 5. Recōciliati sumus deo p mortē rē. Spe-
ciale autem beneficium est apostolis collatū. s. qz ipsi sint
ministri huius recōciliatiōis. Unde dicit. Et dedit nobis.
apls vicarys xpi ministeriū hui⁹ recōciliatiōis. Supra. 3.
Ministros nos elegit rē. ps. Suscipiat mōtes. i. apli. pacē
populo. s. a domino.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Quoniam qdez rē.) Exponit que
dixit. pmo p̄mū. Scdo secūduz ibi. (Posuit in nobis rē.)
Dicit ergo. Dico qz de⁹ recōciliauit nos sibi. ⁊ B modo. In-
imicitie enim inter deum ⁊ hominem erant propter pecca-
tum. vt dictum est. fm illud Esa. 59. Peccata uestra diuise-
runt rē. Destruo ergo peccato per mortē xpi inimicitie
iam solute sunt. Et hoc est qd̄ dicit. Quoniam quidem de⁹
erat in xpo per uinitatem eēntie. Jo. 14. Ego in patre ⁊ pa-
ter in me est. Uel deus erat in xpo per christum mundum
sibi recōcilians. Ro. 5. Recōciliati sumus deo rē. Et hoc
nō reputans illis delicta ipsoz. idest nō habens in memo-
ria illoz delicta tā actualia qz originalia ad puniēdū: p qz
bus xps plene satisfecit. Et B hō nos recōciliasse sibi in-
q̄tuz nō iputat delicta nra nobis. ps. Beatus uir cui nō i-
putabit dominus peccatum.

¶ Cōsequēter cū dicit. (Et posuit in nobis rē.) Exponit se-
cundū. s. de beneficio apls collato. Quasi dicat. Hoc mo-
do dedit nob ministeriū recōciliatiōis q̄ posuit in nob vbi
recōciliatiōis. i. dedit vtutē ⁊ ispirauit in cordibus nris vt
annūciemus mūdo hāc recōciliationem esse factam p xps
Et hoc faciendo inducim⁹ hoies vt cōformēt se xpo per
baptismū. Jere. 1. Ecce dedi uerba mea rē.

¶ Cōsequenter cum dicit. (Pro xpo ergo legatione rē.)
Ostendit uisum beneficij ⁊ p̄mo q̄tum ad secundum be-
neficium collatum apostolis. Scdo q̄tum ad primū colla-
tum omnibus ibi. (Obsecram⁹ pro xpo rē.) Dicit ergo
Ex quo deus posuit uerbu recōciliationis debem⁹ eoyti.
Et hoc est ergo qz fungimur legatione p xpo: idest sumus
legati xpi. Ephe. 6. Pro quo legatione fungimur in cathe-
na ista rē. Et ydoneitas ad hanc legationem est nobis ex
uirtute dei que est in me. Et ideo dicit. Tanqz deo exhor-
tante per nos: quia deus qui in nobis loquitur dat nobis
ydoneitatem ad hanc legationem. Mat. 10. Nō uos estis
qui loquimini rē. Infra. 13. An experimentum queritis
eius qui in me rē.

Consequenter cum dicit (Obsecramus etc.) Subdit quantum ad usum primi beneficii. Et primo inducit ad usum. Secundo ostendit unde asit nobis facilitas ad ipsius usus ibi. (Cum enim quod etc.) Dicit ergo. Ex quo deus fecit reconciliacionem: et nos sumus legati dei in hoc obsecramus etc. Blade alioquit cum posset imperare. z. Ty. vlt. Argue: obsecra in crepa etc. Ad phile. Potestate huius imperandi etc. Obsecramus in quibus pro: id est pro amoribus christi. reconciliamini deo. Cum autem hoc esse dicitur ei quod dicit quod deus reconciliavit nos sibi. Si ergo ipse reconciliavit quod necesse est. ut nos reconciliemur. Ita enim reconciliati sumus. Ad hoc dicendum quod deus reconciliavit nos sibi: ut causa efficiens. s. ex parte sua: sed ut sit nobis meritoria: 03 est quod fiat reconciliatio ex parte nostra. Et hoc quod dicitur in baptismo et in penitentia: tunc cessamus a peccatis. Unde autem asit nobis huius facultas reconciliandi deo ostendit ex hoc. s. quod dedit nobis potestate iuste vivendi qua possumus abstinere a peccatis: et hoc faciendo reconciliamur deo. Et id dicit. (Cum qui non etc.) Quasi dicat. Bene potestis reconciliari: quia deus. s. pater eius. s. christus qui non novit peccatum. i. pe. z. Qui peccatum non fecit etc. Jo. 8. Quis ex vobis arguet me etc.

Pro nobis fecit peccatus. Quod tripliciter exponitur. Uno modo quod consuetudo veteris legis est: ut sacrificium pro peccato peccatum nominetur. Osee. 4. peccata populi mei comedet. i. oblata pro peccato. Tunc est sensus. Fecit peccatum. i. hostiam vel sacrificium pro peccato. Alio modo quod peccatus aliquis sumitur pro similitudine peccati vel pro pena peccati. Ro. 8. Misit deus filium suum in similitudine peccati etc. i. de similitudine peccati dicitur peccatum. Et tunc est sensus. Fecit peccatum. i. fecit eum assumere carnem mortalem et passibilem. Tertio modo: quod aliquis dicitur hoc esse hoc vel illud non quia sit: sed quod opinantur homines ita esse. Et tunc est sensus. Fecit peccatum. i. fecit eum reputari peccatorem. Esa. 53. Cum iniquus reputatus est. Et hoc quod dicitur fecit ut nos efficeremur iusticia: id est ut nos qui peccatores sumus efficeremur non solum iusti: imo ipsa iusticia. i. iustificaremur a deo: vel iustitia: quod non solum nos iustificavit: sed et voluit quod per nos alii iustificationem haberent. Iusticia dico dei non nostra. Et in christo. i. per christum. Vel aliter ut ipse christus dicatur iusticia. Et tunc est sensus ut nos efficeremur iusticia: id est ut inhereremus christo per amoris et fidei: quod christus est ipsa iusticia. Dicit autem dei ut excludat iusticiam hominis que est qua homo confidit de propriis meritis. Ro. 10. Ignorantes dei iusticiam etc. In ipso. s. christo. i. per christum: quod ipse factus est nobis iusticia. p. me corinth. i.

CAP.

VI

Adiuantes autem exhortamur ne in vacuum gratias dei recipiatis: ait enim. tempore accepto exaudi te: et in die salutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Memini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros. In multa patientia. in tribulationibus: in necessitatibus: in angustiis. in plagis: in carceribus: in seditionibus: in laboribus: in vigiliis: in ieiuniis.

Supra apud commendavit ministerium apostolatus: hic consequenter ipsum ministerium sibi commissum ad utilitatem subditorum exegit. Et circa hoc duo facit. Primo hortatur eos in generali ad omnia que conueniunt necessaria ad bonam vitam. Secundo hortatur eos de quodam speciali suffragio habendo sanctis in hierusalem: et hoc octavo ca. ibi. (Notum au-

tem vobis facimus fratres etc.) Circa primum autem duo facit: primo hortatur eos ad bonam penitentiam. Secundo comedat eos de bonis in merito factis: et in septimo ca. ibi. (Vas igitur habentes permissiones etc.) Circa primum tria facit. Primo hortatur in generali quod gratia dei non vitantur in vanum. Secundo ostendit gratias dei eis esse collatas ibi. (Ait. n. tpe accepto etc.) Tertio docet eos in speciali modum utendi dicta gratia ibi. (Nemini dantes ullam offensionem etc.) Dicit ergo primo. Ex qua facultas adest nobis ad bene operandum: et hec est gratia dei: nos autem ad hoc pro christo legatione fungimur. Iam adiuuantes nos. s. predicationibus exemplis et exhortationibus. puer. 18. Frater quod adiuuat a fratre etc. Vel adiuuantes: scilicet deum. p. me cor. 3. Adiuutores dei sumus. (S. 3. Esa. 40. Quis adiuuit spiritum domini etc. Non ergo homini dicis. Adiuuantes deum. Responso. quod iuuare deum potest intelligi vel ei vires ministrare ad aliquid agendum: et sic nullus iuuat deum nec iuuare potest. Vel ei mandatum exequi: et sic sancti homines deum iuuare dicuntur exequendo ei mandata. Nos in quibus sic iuuantes hortamur vos. Ro. 12. Qui exhortatur etc. Voc. s. exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Quasi dicat. Ne receptio gratie sit vobis inutilis et vacua. Quod tunc contingit quando exceptione gratie quod non sentit fructum. Qui quod de duplex est. s. remissio peccatorum. Esa. 27. Dicite ois fructus etc. Et ut homo iuste viuendo pueniat ad gloriam celestem. Ro. 6. Dabetis fructum vestrum etc. Quicumque ergo gratia precepta non vitant ad vitandum peccata: et sequendum vitam eternam hic gratiam dei in vanum recipit. phil. 2. Non in vacuum cucurri etc. Et ne aliquis dubitaret de preceptione huius gratie a deo: id consequenter apud probat eos iam recepisse gratiam hanc: vel paratam habere ad recipiendum dicens. Ait. n. tpe etc. Et circa hoc duo facit. Primo inducit auctoritatem prophete. Secundo inductam adaptat ad propositum ibi. (Ecce nunc tempus etc.) Dicit ergo primo. Dico quod paratis vos ad fructuosam recipiendum gratiam que vobis est collata vel parata. Ait enim dominus per Esa. 49. Tpe accepto etc. Circa quod sciendum est quod dominus dicitur facere nobis gratias vel exaudiendo nos in petitionibus nostris: vel iuuando in operationibus nostris: sed exaudit ut percipiamus quod petimus. Jac. 1. Si quis idcirco sapientia postulet etc. Adiuuat ut perficiamus quod operamur. ps. Nisi quod dominus adiuuit me etc. Et hec duplex est gratia: pueniens. s. et cooperans vel subsequens que quod necessaria est nobis ad obtinendum. Et primo gratiam puenientem quam optare debemus ut sumus accepti a deo. ps. Pro hac orabit ad te ois sanctus. Et quantum ad hoc dicit. In tempore accepto id est acceptionis et gratificationis: hoc. n. tpe accepto fit quod gratis fit. Ro. 4. Beatitudinem hominis cui deus accepto fert iusticiam etc. Exaudi te. i. acceptante. Vel tempore accepto. i. in tempore gratie. Et hoc modo gratia pueniens dicitur illa pro qua liberamur a peccatis. Huius vero subsequens dicitur pro qua virtutes nobis et perseverantia in bono conferuntur. Secundo necessaria est nobis gratia cooperans et habet petebat. ps. Et misericordia eius subsequatur me etc. Et quantum ad hoc dicit. In die salutis adiuui te. Tps. n. ante christum non fuit dies: sed nunc. Ro. 13. Nunc precessit etc. Sed tempus christi dicitur dies: et non solum dies: sed dies salutis. Ait enim non erat salus: quod nullus ad finem salutis pueniebat. s. ad visionem dei: sed modo quoniam iam nata est salus in mundo homines salutem sequuntur. Mat. 1. Vocabis nomen eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populum etc. i. pe. 4. Operamini vestras salutem. Et hoc fit auxilio gratie coopantis que pro nostra opera puenit ad vitam eternam. philipen. 2. Deus est qui operatur etc.

Consequenter auctoritatem inductam adaptat ad propositum dicens. (Ecce nunc etc.) Quasi dicat. Nec quod dixit dominus de tempore gratie pro propheta implentem modo: quia ecce nunc tempus acceptabile. i. gratificationis pro quam exaudimur